

Μακεδονικά

Τόμ. 12 (1972)

Αφιερώνεται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks

Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

doi: [10.12681/makedonika.1029](https://doi.org/10.12681/makedonika.1029)

Copyright © 2015, Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νικολαΐδου Ε. Ι. (1972). John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks. *Μακεδονικά*, 12, 531–532. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1029>

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks, Θεσσαλονίκη 1970. Έκδοση Έταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Βιβλιοθήκη, άρ. 30, Θεσσαλονίκη 1970, 8ον, σελ. 53, εικόνες 3.

Η μελέτη αυτή του κ. I. K. Βασδραβέλλη, μεταφρασμένη τώρα στα άγγλικά από τον καθηγητή T. F. Carney του University College of Rhodesia and Nyasaland, έχει πρωτοδημοσιευθή στον 5ο τόμο των «Μακεδονικών» το 1963, όπως αναφέρει και στον πρόλογό του ο συγγραφέας. Χωρίζεται σε επτά ενότητες και κλείνει μ' ένα συμπλήρωμα, στο οποίο περιλαμβάνονται πληροφορίες για το θέμα, οι όποιες επισημάνθηκαν μετά την ολοκλήρωση της μελέτης.

Η πρώτη ενότητα, που έχει θέση πρόλογου, αναφέρεται στις προθέσεις του συγγραφέα και στις πηγές στις όποιες κυρίως στηρίχτηκε. Στην δεύτερη ενότητα παρατίθενται οι πληροφορίες που υπάρχουν για τις πειρατικές επιδρομές στα παράλια της Μακεδονίας από την εποχή της κατακτήσεως της Βαλκανικής από τους Τούρκους ως το πρώτο τέταρτο του ΙΕΤ' αιώνα, επιδρομές που κατά κύριο λόγο ενήργησαν οι Βενετοί πλοίαρχοι, είτε ως έντολοδοχοί των θελήσεων της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, είτε ως μέτοχοι στην έκστρατεία των Σταυροφόρων, καθώς και Κορσικανοί, Ίπότες της Ρόδου και ναύαρχοι Τούρκοι, κατόπιν έντολης του σουλτάνου οι τελευταίοι.

Στην συνέχεια (γ' ενότητα) έρευνάται η χρονική περίοδος από τις άρχές του ΙΕΤ' αιώνα ως τα μέσα του ΙΗ'. Κατά το διάστημα αυτό σημειώνεται συρροή πειρατικών επιδρομών πλοίων κάθε εθνικότητας, που κάτω από το πρόσχημα της άμυνας ή της επίθεσεως λεηλατούσαν τις άκτες και τα νησιά της Μακεδονίας, εξανδραπόδιζαν τους κατοίκους και κατέστρεφαν τους οικισμούς. Ο συγγραφέας αναφέρει επιδρομές πειρατών Βενετών, Φλωρεντινών, του Πάπα, Ίσπανών, Γάλλων, Άλβανών του Δουλιτσίνου, Τούρκων, Άλγερινών και άγνωστων, έπισημαίνει δε δύο περιπτώσεις, που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους κατοπινούς ναυτικούς άγώνες των Έλλήνων κατά των Τούρκων. Η πρώτη έχει σχέση με την ύπηρεσία Έλλήνων από την Μάνη, το Τσιρίγο (Κύθηρα) και τα νησιά του Αιγαίου και του Ίονίου ως πληρωμάτων στα πειρατικά των Ευρωπαίων και η δεύτερη με την εμφάνιση, το 1740, και την δράση του πρώτου Έλληνα κουρσάρου από την Ζάκυνθο.

Η περίοδος που εξετάζεται κατόπιν (δ' ενότητα) καλύπτει το διάστημα από το 1755-1774 (Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή) και έχει ιδιαίτερη σημασία για την νεοελληνική ιστορία, γιατί τώρα κάνουν την εμφάνισή τους Έλληνες κουρσάροι, με δικά τους πειρατικά και σε συνεργασία, έπίσημη ή άνεπίσημη με τους Άγγλους κατά κύριο λόγο και με τους Ρώσους κατόπιν. Τις προϋποθέσεις για την όργάνωση και δράση της ελληνικής πειρατείας τις δημιούργησαν, κατά τον συγγραφέα, οι πόλεμοι Άγγλιας, Γαλλίας και Ρωσίας-Τουρκίας, τα αίτια δε έχουν άφεταιρία τα δεινά που ύφίστατο ο Έλληνισμός από την τουρκική κατάκτηση. Ο συγγραφέας παραθέτει πολλές περιπτώσεις πειρατικής δράσεως Έλλήνων στον παραλιακό χώρο της Μακεδονίας, κυρίως Κρητικών, Ύδραίων, Σπετσιωτών και Ψαριανών, καθώς και Μακεδόνων πειρατών.

Έντονη πειρατική δράση από Έλληνες πειρατές κατά των Τούρκων σημειώνεται κατά την προεπαναστατική περίοδο, όπως έκτιπται στην έμπκτη ενότητα. Τα πλοία που ύποχρεώθηκαν να δώσουν οι Τούρκοι στις χριστιανικές εθνότητες με την συνθήκη του 1774, δημιούργησαν ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την άνηση του ελληνικού έμπορικού ναυτικού, που εξοπλισμένο τώρα με πυροβόλα όπλα άσκει και έπικερδη πειρατεία. Τα άσπτηρά μέτρα που έλαβε ο σουλτάνος εναντίον των πειρατών δεν έμπόδισαν τους τελευταίους, ύστερα από μιά κάμψη της δραστηριότητάς τους, να συνεχίσουν τις επιδρομές τους στα Μακεδονικά παράλια με την βοήθεια των Ρώσων ή των Άγγλων, ανάλογα με την περίπτωση.

Στήν έκτη ενότητα αναπτύσσεται ή δράση μερικῶν Μακεδόνων καί Θεσσαλῶν πειρατῶν κατά τήν διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καί μετά τήν καταστολή τῆς στήν Μακεδονία καί στήν συνέχεια ή ληστική μορφή πού πήρε ή πειρατεία, μετά τήν ἴδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, σέ βάρος καί τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, πράγμα πού ὑποχρέωσε τήν Ἑλληνική Κυβέρνηση νά λάβη μέτρα ἐναντίον τῆς σέ συνεργασία μάλιστα μέ τήν Τουρκία, καί νά τήν ἐξουδετερώσει (ἐπιχειρήσεις ναύρχου Μισοῦλη, Μπούφη καί Κριεζή, Κανάρη). Τά τελευταία κρούσματα πειρατείας στήν Μακεδονία ἀναφέρονται στοῦ 1854 κατά τήν γνωστή ἐπανάσταση τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου.

Στήν τελευταία ενότητα ὁ συγγραφέας συνοψίζει τά συμπεράσματα τῆς μελέτης του πού ἀναφέρονται σέ 4 κυρίως σημεία: 1) Στό εἶδος τῆς πειρατείας κατά τοῦς πρώτους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας πού ἀσκεῖται ἀπό στόλους Δυτικῶν Κρατῶν καί κυρίως τῆς Βενετίας κι ἔχει τήν μικτή μορφή στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καί καθαρῆς πειρατείας. 2) Στήν ἐμφάνιση, ἄσκηση καί δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν πού δρούσαν εἴτε ἀνεξάρτητα, εἴτε ὡς πληρώματα ξένων πειρατικῶν πλοίων. 3) Στήν ἀνυπαρξία Μακεδόνων πού νά ἀσκοῦν συστηματικά τήν πειρατεία καί γενικά στήν ἔλλειψη ἐνδιαφερόντος τῶν γιά τό ἐμπόριο, τίς θαλάσσιες μεταφορές καί γενικά τό ναυτικό. 4) Στά μέτρα πού ἔλαβε ή Ἑλληνική Κυβέρνηση ἀπό τήν ἀρχή τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 γιά τήν καταστολή τῆς ἐστρατείας ὡς τήν ἐξάλειψή τῆς.

Ὁ κ. I. Βασδραβέλλης ἀξιοποίησε κατά τόν καλύτερο τρόπο τά «Ἱστορικά Ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας», πού ὁ ἴδιος ἔχει δημοσιεύσει, τά σχετικά ἔγγραφα ἀπό τά Βενετικά Ἀρχεῖα πού ἔφερε σέ φῶς ὁ γνωστός ἱστοριοδίφης Κ. Δ. Μέρτζιος, καθώς καί τά στοιχεῖα πού ἀντλήσε ἀπό τήν ἀναφερόμενη βιβλιογραφία. Τό περιεχόμενο τῆς μελέτης καλύπτει τίς προθέσεις του, πού ἀποβλέπουν στήν ἐξερεύνηση τοῦ ἱστορικοῦ χώρου τῆς Μακεδονίας ἀπό κάθε πλευρά. Τό ἐνδιαφέρον, ἐξ ἄλλου, τῆς μελέτης του πιστοποιεῖται καί ἀπό τήν ἀνάγκη πού αἰσθάνθηκαν ξένοι ἐπιστήμονες γιά τήν μετάφρασή τῆς, ὅπως αὐτή τοῦ κ. Camey, πού θά χρησιμοποιηθῆ γιά τήν μελέτη τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας ἀπό τοῦς φοιτητές του.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ I. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

Ἄποστολόλου Μ. Τζαφεροπούλου, Οἱ Καρατσαῖοι - Α' Ὁ Γέρο-Καρατάσος. Ἐκδοση τῆς Νομαρχίας Ἡμαθίας, Βέροια 1971, σελ. 196, εἰκόνες 12, χάρτες 3.

Στό βιβλίο τοῦ κ. Τζαφεροπούλου, πού ἀποτελεῖ τό πρώτο μέρος μιᾶς γενικότερης μελέτης γύρω ἀπό τήν προσφορά στήν ἐθνεγερσία τῆς οἰκογένειας τῶν Καρατσαῖων, περιγράφεται ή ζωή καί ή δράση τοῦ γενάρχου Γέρο-Καρατάσου τόσο κατά τήν προεπαναστατική (1764-1822) ὅσο καί κατά τήν περίοδο τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 στήν Μακεδονία καί τήν λοιπή Ἑλλάδα. Στήν ἴδια μελέτη περιλαμβάνονται καί πολλά στοιχεῖα γιά τήν δράση τοῦ γιου τοῦ Καρατάσου Τσάμη ὡς τό 1830. Τό ἔργο — σύμφωνα μέ τήν δήλωση τοῦ συγγραφέα — θά ὀλοκληρωθῆ μέ τήν ἐκδοση τοῦ Β' τόμου.

Στήν μελέτη προτάσσεται πρόλογος τοῦ Νομάρχη Ἡμαθίας, πού ἐξηγεῖ τοῦς λόγους τῆς ἀναλήψεως πρωτοβουλίας γιά τήν ἐκδοση τοῦ ἔργου, πρόλογος τοῦ συγγραφέα, στόν ὁποῖο ὑπογραμμίζεται ή ἀνάγκη τῆς προβολῆς τῆς ἀγωνιστικῆς μορφῆς τοῦ Γέρο-Καρατάσου — μιᾶ πού σ' αὐτή, κατά κύριο λόγο, συναιρεῖται ή ἀγωνιστική ἐκφραση τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας — μορφῆς πού ἔμεινε ξεχασμένη, παραγκωνισμένη κι ἀδικημένη ἀκόμα ἀπό πολλοῦς ἱστορικούς, καί τέλος εἰσαγωγή τοῦ συγγραφέα, πού ἀναφέρεται στίς δυσκολίες πού ἀντιμέτωπισε κατά τήν συγγραφή τῆς μελέτης του, στόν τρόπο διατάξεως τῆς ὕλης καί στίς προθέσεις του.